

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs VII. An corpus naturale partibus infinitis, ac versus minimum
semper diuisibilibus continuetur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

in eorumque immaterialitate fundatur : quin etiam, si forma equi verbi gratia; aut alia id genus partibus caret, quod sine vllis in se partibus locum partibilem, & extensum occupet, aliquid in ea vestigium, ac veluti vmbra quendam immaterialitatis arguet : atqui punctum quoduis materiæ primæ de facto à Deo productæ est, vel iuxta aduersarios, omnino materiale, ac ne minimum habet vestigium immaterialitatis; aliàs non creasset Deus vllam creaturam omnino materialem : quomodo ergo potest punctum vllum materiæ, indiuisibile in se existens, non solum plures, sed infinitas loci partes occupare?

TRACTATVS VII.

An corpus naturale partibus infinitis, ac versus minimum semper diuisibilibus continuetur?

CAPVT PRIMVM.

Affirmans sententia eligitur, & explicatur.

ENSEO in quouis corpore naturali duplicis generis esse partes integrales, siue continuatias. Aliæ namque sunt determinatæ, eo quod terminum finemue habeant, & numero finitæ, & terminatæ sint : vt verbi gratia vlna, cubitus, palmus, &c. Nisi enim homo octo verbi gratia, aut decem palmorum magnitudinem, aliàmue similem sibi vendicaret, certè in immensum excreceret. Aliæ verò sunt indeterminatæ proportionales, inæquales, & communicantes, quæ quidem infinitæ sunt, & non tot quin plures. Appellantur indeterminatæ; non quia à Deo signabiles, siue determinabiles non sunt, vt perperam nonnulli arguunt, sed quia nullum paruitatis terminum, finemue habent, seu quia nullo nostro sensu determinari possunt, vel discerni, quæ est earum, quoad extensionem, & molem, exiguitas.

Proportionales etiam eadem ratione appellantur; quia nimirum seruata proportionem minoris, & minoris in infinitum diuidi possunt, quin vnamquam deuenire sit ad partem earum minimam, & vltioris diuisionis incapacem. Rursus inæquales appellantur: non quia absolute æquales non sint, vt male contra nos aliqui disputant: siquidem palmus verbi gratia in duas medietates æquales, in quatuor medietates eadem ratione æquales, in octo medietates, &c. dissecari potest: nullusque partium æqualium numerus in palmo assignari potest, quin alius in eo maior sit assignabilis. Inæquales ergò respectiue tantum sunt, & appellantur: videlicet quia, si comparentur minores cum maioribus, in quibus contentæ sunt, iis inæquales haud dubiè euadent: omnis enim pars toti suo est inæqualis: aut etiam dicuntur inæquales, quia non habent æqualitatem sensibilem, à nobisque, naturaliter, ac dum sumus in corpore, discerni aptam.

Quamquam autem partes infinitè diuisibiles, vt R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

nuper explicatas, in continuo admittam, haud tamen eas solas, sed insuper indiuisibilia infinita, nimirum puncta, lineas & superficies, pro eo ac exposui supra tract. 4. cap. 3. & 4. De quibus inter Peripateticos nostros concertari solet, an sint infinita simpliciter, vel potius secundum quid: aliquè ea secundum quid duraxat infinita continentur, haud secus ac ipsæ partes infinitatem habent tantum secundum quid talem: alij vero ea infinita simpliciter malunt: ideo enim, inquit, partes sunt infinitæ non simpliciter, sed secundum quid, quia communicantes sunt, & indeterminatæ: at puncta communicantia, & indeterminata non sunt, cum vnum punctum in alio, more vnius partis contentæ in alia, non contineatur; punctumque etiam termino paruitatis, quo pars destituta est, minime destituitur.

Verum perperam ab vtrisque supponitur, partes esse infinitas tantum secundum quid: quantitas enim partium duplex est: alia discreta, & Arithmetica; alia vero continua, & Geometrica, siue, vt alij loquuntur, Mathematica: prior quidem quantitas est infinita simpliciter, cum numerus partium omni termino sineque careat, maximusque assignari non possit: posterior verò non est infinita simpliciter, eo quod extensio partium termino sineque non destituatur, sed potius maxima assignari possit, & debeat. Hinc ergo ad indiuisibilia progredior: quantitas discreta indiuisibilium infinita simpliciter est: & in hoc ea cum partibus proportionalibus conueniunt: quantitas tamen continua indiuisibilium, non quam inuicem & inter se immediatè faciunt, sed quam terminant, aut copulant, vel, quod verius est, quam cum partibus efficiunt; quantitas, inquam, continua eorum simpliciter finita est, eo quod ad infinitam extensionem, & magnitudinem nunquam excrecant: atque in hoc etiam à partibus non discrepant: quare etsi infinita puncta verbi gratia non sint communicantia, & indeterminata, nisi ad summum per denominationem extrinsecam à partibus quibus cohibentur, adhuc Geometricè & in ordine ad extensionem localem simpliciter finita esse, ac dici poterunt.

Porro continuum, quamuis non habeat partes infinitas actu penes extensionem localem, & Geometricam, eas tamen in potentia fortitur: quia, vt demonstrant Euclides, & Mathematici, etsi triangulus quoad omnia latera longitudinem finitam habeat; at longitudinem infinitam habere potest, hoc est non tantam, quin aliam possit maiorem fortiri: cum super eadem basi, & in iisdem parallelis in infinitum syncathegorematicè protendi queat versus orientem, aut occidentem. Quod si longitudo partium trianguli non sumatur, versus polum aliquem fixum mundi, sed de ea sermo sit, quatenus veluti in gyrum conuoluitur, ita certè ea non solum in potentia, verum etiam actu infinita censenda est: aliàs magis, & magis in infinitum dirigi, siue in actum protendi non posset. Quod de triangulo dixi, id de parallelogrammo dictum puta: & quod de vtroque dictum est, idem dicendum existima de corpore quouis solido; quippe quod, quantumvis paruum sit, in infinitum longitudinem tenuari sustinet. Recole quæ superius disseruimus tract. 9. cap. 5. ad eius finem.

L CAP.

CAPVT II.

Verior sententia superius proposita auctoritate probatur.

6. **I**N omni corpore naturali, atque continuo partes infinitas esse, ac tot quidem, vt quantumuis diuidantur, possint amplius semper diuidi, pro eo ac cap. precedenti statuimus, & explicuimus, docent in primis Aristoteles lib. 6. Phys. cap. 1. & 2. & alibi sæpè, atque cum eo omnes Peripatetici. In eadem sententia fuerunt olim Zeno Citricus & Stoici eius asseclæ, vt testantur Lipsius in physiologia lib. 2. dissert. 2. & Laërtius in Zenonis vita. Eam etiam opinionem secutus est Empedocles, vt præter alios testatur Lambinus in commentariis in Lucretium lib. 1. de natura rerum fol. mihi 59. Quid plura? idem opinati sunt omnes Philosophi antiqui, exceptis Leucippo, Democrito, & Epicuro, eiusque gregalibus.

7. Quod enim aliqui, atque inter eos noster Balthasar Tellez, putant, Platonem ex indiuisibilibus finitis, non verò ex partibus sine fine diuiduis continuum constitui, id & à nobis reiectum est supra tract. 5. cap. 6. & vltius falsitatis euincitur ipsismet tanti Philosophi verbis in medium productis: nam in Parmenide sic inquit: *Propterea vnum ens vnumquodammodo est, & multa, totumque & partes, necnon finitum & multitudinem infinitum.* En docet, ens vnum, atque continuum cum finitate sua, quoad extensionem, & magnitudinem, habere coniunctam infinitam partium multitudinem. Idem in eodem Parmenide paulò inferius significat in hæc verba: *Præterea, si totum est principium, mediumque, & finem habebit: num totum aliquid absque iis tribus reperiri potest? At si non ex partibus in infinitum secabilibus, sed ex punctis finitis iuxta eum constaret continuum, sanè falsum esset vt quod maxime, omne totum constare debere principio, medio, & fine: quomodo enim ex iis posset, nedum deberet constare totum continuatum duo dumtaxat puncta, & non plura includens? Huc faciunt, quæ ibidem subijcit, videlicet: *Nonne multitudines, sunt in quibus non inest vnum? multitudines certè. Quod si velimus intelligentia ipsa ex iis aliquid quam minimum excerpere, ammon necesse erit illud extractum, utpote quod vnius est expert, multitudinem esse, non vnum? necesse.* Nonne tibi semper si consideranti ipsam secundum se ipsam alteram speciei naturam, quantumcumque illius inspexeris, infinitum multitudine semper occurret? Et maxime quidem. Quasi dicat ex partibus continui nullam extrahi posse minimam, quæ non habeat in se alias infinitas minores, in quas possit vltius dissecari. Neque non affinia sunt, quæ in eodem lib. sic fatur infra: *Itaque aliis, quam vni contingit ex ipso vno, & ex se ipsis iam in vno communicantibus alterum quiddam in ipsis fieri, quod quidem terminum inuicem præbuit, natura autem illorum secundum se ipsam, infinitatem.* Manifestum est. In hunc itaque modum, alia quam vnum, tum tota, tum etiam secundum particulas, & infinitas sunt, & termino quodam participant. Ac tandem in Philebo ad infinitatem proportionalem continui cum absoluta finitudine, atque terminatione coniunctam sic respicit, ibi: *Etenim præci nobis præstantiores, diis que propinquiores hæc nobis**

oracula tradiderunt, quod cum ex vno, & multis constent vniuersa, quæ semper esse dicuntur, terminumque, & infinitum innatum habeant; oportet nobis ita ordinari, vnam semper ideam in vno quolibet generatim ponentes inquirere. Pende particulam illam, terminumque, & infinitum innatum habeant. Platonem sequuntur omnes eius discipuli, ac præsertim Cicero lib. 1. academ. quæst. ante medium vbi post multa concludit hunc in modum: *Cum sit nihil omnino in rerum natura (siue partibus vilius corporis naturalis continuè compositi) minimum, quod diuidi nequeat.* Qui etiam id ipsum docet lib. 1. de finibus ibi: *Ne illud quidem Physici est, credere aliquid esse minimum, quod profecto nunquam putauisset (supple Epicurus) si à Polyeno familiari suo Geometriam discere maluisset, quam illam etiam ipsum dedecere.* Hactenus Cicero.

8. Et verò non solum Philosophi Christo Domino antiquiores, verum etiam superiores ætatum Christiani ferè omnes scriptores, necnon etiam plerique recentiores continuum ex partibus sine fine diuisibilibus componi docent. Eam diuisibilitatem infinitam partium continui adeò amplectuntur Okamus, Gabriel, Gregorius, & communiter Nominales, vt omnia indiuisibilia de medio tollant. Diuisibilitati illi adeò inhaerent cum B. Thoma Thomista, & cum Scoto Scotista, vt vix sit ex vtraque familia, qui eam neget. Eandem etiam tuentur è nostra Societate Suarez, Vasquez, Toleus, Pereira, & excepto Tellezio, paucisque aliis cæteri passim omnes. Qui autem scire voluerit, quantum debeat ea sententia Philosophiæ, postquam hæc Christiana fieri capta est, is videat ingentem Christianorum Authorum seriem, quam pro ea refert eruditissimus noster Bartholom. Amicus in Phys. tract. 1. 5. q. 6. dub. 5.

9. Scio de B. Thoma, cuius autoritas tanti est, item nobis intentare Patrem Tellez nuper citatum disp. 35. Phys. sect. 2. num. 7. ad finem, vbi expressè ait, Angelicum præceptorem, iis locis quibus nobis fauere videtur, explicari posse de solo corpore sensibili & Physico; quasi hoc semper plurium diuisionum capax esse, nec nisi cum præ exiguitate sua sensibile esse definit, earum incapax censet: non vero de corpore Mathematico, ac minime sensibili, sed tantum intelligibili: hoc enim, iuxta B. Thomam, diuisionis finem posse, & debere sortiri. Minor hæc à nostro sapientissimo Tellezio dici; eum potius Angelicus præceptor diuisibilitatem, de qua loquitur, assignet corpori Mathematico, contra verò naturali siue Physico, & sensibili eam neget, & quidem adeò manifestè, vt nihil supra. En eius verba in 2. sent. dist. 30. q. 2. art. 2. corp. ibi: *Dicitur corpus Mathematicum, corpus consideratum secundum dimensiones quantitatis tantum: & hoc est corpus in genere quantitatis. Hoc enim in infinitum diuidi potest, quia in ratione quantitatis continua non est aliquid, quod diuisioni repugnet. Corpus autem naturale dicitur, quod consideratur secundum aliquam determinatam speciem, & virtutem: & hoc non potest diuidi in infinitum, quia quolibet species determinatam quantitatem requirit, & in plus, & in minus, sicut dicitur in 2. de Anima. Omnium natura constantium positus est terminus, & ratio magnitudinis, & augmenti: & ideo est inuenire minimam aquam, & minimam carnem, ut dicitur in 1. Physic. quæ si diuidatur, non erit*

erit ulterius aqua, & caro. Constat autem quod corpus humanum naturale corpus est, unde in infinita diuidi non potest, ut in infinitum generatio duret. Hec Angelicus præceptor; ex quibus patet, cum, non differentiam à P. Tellezio existimatum, sed aliam contradictoriè oppositam assignasse inter corpus sensibile, & Mathematicum, quod attinet ad utriusque diuisibilitatem. Confirmatur: B. Thomas non solum ubi proximè supra, sed etiam lib. 6. Phys. cap. 1. & 2. & 1. p. q. 48 art. 4. & 1. 2. q. 85. art. 2. & 3. contra gentes cap. 12. atque alibi sæpè docet, corpus, de quo loquitur in præsentì controuersia, esse diuisibile, non quomocumque, sed in infinitum: atqui corpus naturale, & sensibile non potest diuidi in infinitum; cum certo certius sit, nullum corpus naturale habere partes sensibiles infinitas, alioqui merito illarum esset infinitum, interminatumque versus maximum: haud igitur semo est Angelico præceptori impræsentiarum, de corpore sensibili, sed de Mathematico.

10.

Pro sententia nostra Philosophorum Ethnicorum, ac Christianorum consensu hæcenus probata, auctoritatem allego sanctorum Patrum: nemo enim eorum punctum, in quo versamur, attingit, & non puncta præsertim finita à continuo rejicit; partesque in illo infinitas non adstruit. Atque imprimis ita opinatur ingeniorum ille vertex Augustinus lib. 2. de libero arbit. cap. 8. ubi sic inquit: *Quantulumcumque illud corpusculum sit, habet certe aliam partem dexteram, aliam sinistram, aliam superiorem, aliam inferiorem, aut aliam anteriorem, aliam posteriorem, aut alias finales, aliam mediam: hæc enim necesse est, quamlibet exiguo corporis modulo inesse fateamur.* Tum sic: in contraria sententia, quam impugnamus, potest dari corpusculum, siue quantum adeo exiguum, ut duobus tribusque punctis constet: atqui in eo corpusculo, quantum non daretur dextra, sinistra, superior, inferior, &c. id enim esset, dari in illo plures partes, quam duas, vel tres: ergo in contraria opinione potest dari corpusculum non habens intrinsecè dextram, sinistram, superiorem, inferiorem, &c. contraria ergo opinio negans in continuo partes infinitas non nobis tantum, sed Augustino expressè contraria est: nostraque eam admittens infinitatem non magis nostra est, quam Augustini. Respondent aliqui cum Arriaga disp. 16. Phys. sect. 8. subf. 1. num. 92. & Quieto controuer. 17. punct. 8. n. 4. ad finem Augustini sermonem esse, non de partibus intrinsecis, sed de partibus, seu lateribus extrinsecis, cum ait, nullum esse corpusculum adeo exiguum, quin habeat dextram, sinistram, &c. Verum hanc interpretationem nullam esse constat manifestè, nisi fallor, ex ipso contextu verborum Augustini.

11.

Corpusculum enim aliquod habere partem dextram, & partem sinistram, superioremque, & inferiorem, &c. quod dicitur ab Augustino, non est extrinsecè cingi à talibus partibus, seu lateribus, prout in alio corpore, aut corporum collectione existentibus, sed eas in se habere: quod etiam amplius patet ex particula, *in esse*, quæ quidem partes intrinsecas, non verò latera duntaxat extrinseca significat. Confirmatur, quia Augustinus eodem cap. 8. paulo superius sic inquit: *Vnum vero quisquis verissime cogitat, profecto inuenit corporis sensibus non posse sentire. Quicquid enim tali sensu attingitur, iam non unum, sed multa esse conuenitur: corpus enim est, & ideo habet innumerabiles*

P. B. Lyncei Philosophiæ Tom. II.

partes. At partes habere innumerabiles, sonat ex iis intrinsecè constare, non verò tantum respicere plura latera extrinseca, præsertim numero finita, qualia sola assignant aduersarij corpusculo exiguo ex duobus tribusque punctis constanti. Confirmatur iterum, ex his, quæ eodem cap. paulò infra subiicit idem Augustinus ibi: *Cuiuslibet enim corpusculi pars dimidia, quantis duabus totum constat, habet & ipsa dimidiam suam, &c.* Fac ergo, corpus aliquod constare sex punctis; certe dimidia eius pars, nimirum moles trium punctorum, non poterit fortiri, aut continere in se aliam quantitatem dimidiam: quam enim? an duo puncta? at hæc non sunt dimidium trium punctorum, sed quid maius: an vnum punctum? at hoc non est quantitas; non ergo dimidia quantitas: quin, etsi per impossibile esset quantitas, tamen non foret dimidium trium punctorum, sed quid minus: an denique vnum punctum eiusque dimidium, siue sesquipunctum? at repugnat puncti dimidium: hoc enim esset punctum indiuisibile diuidi, & minimo minus aliquid esse possibile. Quæ cum ita sint, certè iuxta Augustinum repugnabit corpus sex tantum punctis constans: non repugnaret autem, si omne corpus non inuolueret necessario infinitas partes: eas ergo inuoluit iuxta doctrinam Augustini.

Qui etiam non solum locis nuper citatis eam infinitatem partium continui tradit, sed alibi sæpè: ac præsertim in lib. de immortalit. animæ cap. 7. ad finem ibi: *Porro autem minuitur, (supple corpus) cum ex eo aliquid præcisione detrahatur. Ex quo conficitur, ut tali detractiōe tendat ad nihilum. At nulla præcisio perducit ad nihilum. Omnis enim pars quæ remanet, corpus est, & quicquid hoc est quamlibet spatio locum occupat. Neque id posset, nisi haberet partes in quas identidem caderetur. Porro igitur infinite minui, & ideo defectum pati, atque ad nihilum tendere, quamvis peruenire nunquam queat. Quod item de ipso spatio, & quolibet intervallo dici atque intelligi potest. Nam & de his etiam terminatis, dimidiam, verbi gratia partem detrahendo, & ex eo quod restat, semper dimidiam, minuitur intervallo, atque ad finem progreditur, ad quem tamen nullo peruenitur modo. Hæcenus Augustinus. Qui eodem modo opinatur lib. 11. de Trinit. cap. 10. ad finem ibi: *Ratio docet, minutissima etiam corpuscula infinite diuidi, cum tamen ad eas tenuitates, vel minutias peruenire fuerit, quas vias meminimus, exiliores, minutioresque phantasias iam non possumus intrinsecè, quamvis ratio non desinat persequi, ac diuidere.* Idipsum etiam docet lib. 6. de musica cap. 8. verbis, quorum à nobis fiet mentio tract. sequenti.*

12.

Nostram etiam ac veriorem sententiam disertè sequitur B. Claud. Mamertus lib. 1. de statu animæ cap. 15. ibi: *Patet enim liquido, quodlibet vnum corpus paris corporis adiunctione duplicari. Esse illic sursum, deorsum, dextrum, sinistrum, anterius, atque posterius. Esse illic, pro modo magnitudinis, longitudinem, latitudinem, altitudinem. Et inferius cap. 18. Omne corpus quamlibet maximum, quamlibet minimum, habet longitudinem, latitudinem, & altitudinem, &c. quodlibet ergo corpus etiam si plausu maximum in exterioribus suis per totum tangatur, in interioribus certe non tangitur. Hinc patet, omne corpus totum simul tangi non posse, nec in vno loco esse quamlibet minimum totum posse: Vt puta gramm. papaueris, aut quolibet pars grani ipsius, quod illic non habet inferiora sua, ubi superiora sua, nec illic dextera*

13.

L 2

ubi

ubi sinistra, nec anteriora illic ubi posteriora certum est. Quæ verba consimilia sunt iis, quæ ex Augustino lib. 2. de libero arb. cap. 8. supra produximus; eodemque modo debent expendi. Rursus idem B. Claudian. lib. 2. de stat. an. cap. 3. sic inquit: *Secari omne corpus in partes potest, quarum item pars qualibet partium corporis propter unam primogeniam numeri, & unum corpus erit, & totidem partibus constabit, & perinde in partes secari poterit.* Ac paulo infra, quotalibet pars corporis corpus est. En manifestissime docet, omne corpus posse in infinitum diuidi, ad nullamque eius partem perueniri posse adeo exiguum, quin sit corpus partibus suis vltius constans.

14.

In eadem sententia, quam vt longè magis veram amplectimur, sunt Clemens Alexandrinus, Nazianzenus, Basilius tract. precedenti cap. 1 citati, quatenus aiunt, continuum non componi ex indiuisibilibus etiam inflatis: ergo iuxta eos componitur ex partibus sine fine diuiduis. In eadem etiam opinione sunt Patres Ecclesiæ, quos citabimus tract. sequenti, pro compositione temporis ex partibus infinitis. In eadem est D. Damascenus cap. 33. dialect. quatenus docet, in quouis continuo esse puncta, lineas, superficies, & profunditatem: hoc enim verum non esset, si corpus omne non haberet partes innumerabiles, sed potius numero finitas: ita siquidem possibilis foret quantitas adeo exigua, vt omnes illas tres dimensiones simul non haberet. Eandem denique opinionem insinuat Hugo Aetherian. lib. 2. contra hares. cap. 8. quatenus in continuo distinguit partes ab indiuisibilibus, seu terminis communibus, in quibus partes ipsa copulantur inuicem. Dices, Patres hæcenus allegatos loqui de partibus non realiter, sed ratione nostra diuisibilibus in infinitum. Nescius non sum P. Tellez laudata disp. 35. sect. 2. n. 7. ad eius initium hoc pacto explicare locum ex Augustino lib. 11. de Trinit. cap. 10. à nobis obiectum. Sed & scio, huic explanationi locum esse non posse, si attente legantur verba tum Augustini, tum etiam aliorum Patrum à nobis superius allegata, & quidem ob id allegata oculisque subiecta, ne non lecta sic explicarentur. Ac profecto, quod attinet ad Augustinum, cum citato cap. 10. libri vndecimi de Trinitate dicat, rationem non fingere, sed docere, corpus omne in infinitum diuidi posse; non video, quomodo ibi possit exponi de infinita diuisibilitate partium continui non realiter tali, sed tantum per rationem nostram ficta, aut apprehensa. An quia Augustinus dicit ibidem, *rationem renunciare infinitatem numeri, quam nulla visio corporalia cogitantis apprehendit*; hoc est nullum esse numerum, quo non possit dari alius sine fine maior; an inquam propterea existimandum est, Augustinum loqui de infinitate Syncategorematica non realiter possibili, sed tantum apprehensa atque conficta? Nugæ: similiter ergo in præsentia, &c. Fac tamen, cum Augustini locum qualis qualis explanationis esse capacem: at quid dicent Tellez, & Aduersarij ad cætera eius, aliorumque Patrum testimonia, vsque adeo, me iudice, manifesta, vt nullum dubitationi locum relinquunt?

CAPVT III.

Verior sententia duabus rationibus probatur:

15. Quorum prior sic habet. Corpus naturale continuum aliquas habet partes actu distinctas, & vbicatas: at non sola puncta finita Physicè, & Mathematicè indiuisibilia; nec puncta finita Physicè quidem indiuisibilia, sed puncta finita Mathematicè diuisibilia; nec puncta infinita prioris, aut posterioris generis: ergo partes infinitas, infinitæque diuisibiles. Antecedens quoad vnā, alteramque eius partem in superioribus abundè probatum manet: consequentia autem est manifesta. Posterior ratio pro nostra ac veriori sententia est: quia, admissa infinita, quam adstruit, diuisibilitate partium continui, facile euascent difficultates omnes, quæ in hac materia alioqui videntur insuperabiles.

16. Atque in primis iuxta eam optimè exponi potest, quatenus partes continui, quamuis se realiter ac verissime tangant, ob id tamen non penetrentur inuicem. Nimirum nulla pars earum secundum se totam tangit aliam etiam secundum se totam: quia, cum signata quacumque duplici parte alterutra sit vltius in alias minores diuisibilis; datur locus, vt ambæ se, & non secundum se totas tangant. Aut paulò aliter: vt vna pars continui aliam adæquate tangat, prout ad penetrationem oportet, necesse est, vt altera alteri omnino immediata sit, nullaque pars interjiciatur ambas: at nulla pars est ita alteri immediata, vt alia eas interjecta non sit: cum enim ab alterutra earum vna medietas vnare quartam abscondi possit; sanè hoc, quod abscondi potest, & ab vtraque parte inadæquate distinguitur, inter vtramque mediat, & interjicitur.

17. Dices, Omnes partes continui inuicem immediate sunt: ergo aliqua pars earum adeo exigua assignari poterit, vt alteri immediata sit, & nihil inter vtramque interponi queat: hæc ergo pars cum altera penetraretur. Respondeo, sicut omnes creaturæ Deo immediate sunt, ita vt inter earum collectionem, & Deum creatura vlla interjici nequeat; & tamen nulla creatura in particulari sumpta Deo adeo immediata est, quin inter eam, & Deum interponi possit alia creatura magis perfecta: ita similiter omnes continui partes collectim sumptæ se tangere, sibi que immediata esse possunt, quin tamen inter illas assignari possit vlla destinata pars, quæ alteram secundum se totam tangat, & sit prorsus immediata. Reliqua argumenta Philosophica, quæ ex velocitate & tarditate motus localis emergunt, tractatu sequenti soluentur, cum sermo fuerit de compositione temporis.

18. Argumenta autem Mathematica, quæ aduersariis negotium facessunt, ex eo procedunt, quod continuum ponatur punctis constare finitis: quare admissa nobiscum Aristotelica infinitate partium continui nullius esse possunt momenti. Duo tamen sunt, quæ contra Aristotelè vtrumque; & non sine aliquo ad speciem fundamēto retorqueri possunt: nimirum; quod circulum inferiorem rotæ eius circulo superiori æqualem esse contendit, & quod similiter lineam costæ æqualem esse tincæ diametrali ostendit. Siquidem in sententia etiam Aristotelis, aut infinitæ lineæ rectæ, quæ à singulis punctis circuli superioris ad centrū descendunt, in aliquo puncto circuli inferioris vsquæ cōiungunt; & ita non rectæ erunt, sed potius in litteram Pythagoræ bissectæ: aut in aliquo puncto circuli inferioris nusquam binæ

binæ coeunt; & sic cuius puncto circuli superioris punctum suum in circulo inferiori respondebit: atque adeo totidem erunt puncta in utroque circulo, quod percipi nequit, absque eo quod uterque sit æqualis. Eadem ratione contra Aristotelem conuinci posse videtur, costam quadrati verbi gratia æqualem esse diametro; siquidem cuius puncto diametri punctum aliquod in costa correspondet.

19. Respondeo, ex eo quod cuius puncto circuli superioris in circulo inferiori punctum aliquod determinatè respondeat, non fieri, tot esse puncta in circulo inferiori, quot sunt in superiori, aut, quod perinde est, utrobique esse æqualia puncta: quia æqualitas Arithmetica, siue relatio respondens his vocibus, *tot, quot*, est proprietas solius quantitatis discretæ, ac finitæ: cum ergo puncta circuli superioris, & puncta circuli inferioris, in sententia Aristotelis, infinita sint; sanè æqualia, & altera tot quot altera, esse non possunt. Atque eadem ratione puncta costæ punctis diametralibus æqualia esse non sistent.

20. Aliter secundo respondeo, ac permitto disputandi gratia puncta circuli inferioris æqualia esse punctis circuli superioris, partēsque etiam vnus circuli tot esse, quot sunt partes alterius; nisi quod partes vnus circuli, nempe inferioris, minores sint, alterius verò desuper obliquati maiores magisque extensæ: sanè hæc æqualitas est præcise Arithmetica, & in ordine ad numerum: quamobrem ex ea neitquam deduci poterit inter vtrumque circum æqualitas Mathematica, siue Geometrica, atque in ordine ad extensionem localem; videlicet quia proportio Arithmetica, & proportio Geometrica, & localis sunt longè diuersæ rationis.

21. Dices, In circulo superiori continetur tanquam pars semicirculus aliquis æqualis circulo cuidam inferiori totaliter sumpto, ac proinde numerus aliquis punctorum æqualis ei, qui in circulo inferiori reperitur: ergo iam puncta illius semicirculi numericè æqualia erunt punctis totius circuli superioris, in quo semicirculus continetur; atque adeo pars erit æqualis toti, quo nihil videtur magis absurdum. Respondeo, licet in quantitate finita æqualitas partis & totius repugnet, secus tamen rem se habere, cum pars & totum sunt infinita: quo pacto vna persona diuina est æqualis collectioni trium personarum diuinarum, in qua veluti pars quodammodo continetur: videlicet, quia quævis persona diuina, omnesque tres simul sumptæ sunt infinita: cum ergo collectio punctorum reperta in parte, & quæ reperitur in toto infinita sint, quidni esse possint & æquales. Eadem dissolui potest argumentum deductum ex lineis à costa ad costam descriptis, atque intersecantibus diametrum quadrati. Et quidem in circulo inferiori, ac minori tot esse puncta, quot sunt in superiori atque majori, totque consequenter in costa seu latere quouis quadrati, quot in eius diametro, sententia est expressa Scoti, Gregorij & aliorum apud P. Suarez *disp. 40. Met. sect. 5. n. 49.*

CAPVT. IV.

Soluuntur argumenta quadam aduersus veriorē sententiam.

22. **A**rguunt primò aduersarij. Quantitas vnus palmi verbi gratia, iuxta Aristotelem, habere P. R. Lyncei *Philosophia* Tom. II.

debet infinitas partes extensas quoad locum, quæ inter se adæquatè distinctæ inuicem æquales, & à Deo signabiles, ac determinabiles sint: eiusmodi ergo partes efficient extensionem aliquam localem simpliciter, & versus maximum infinitam; eamque, quæ in ordine ad punctum aliquod fixum mundi, Orientem verbi gratia aut Occidentem, nullis terminis circumscribi, aut cohiberi possit. Antecedens à nobis est admissum cap. 1. huius tractatus. Consequentia probatur: quia ideo infiniti palmi extensionem constituunt simpliciter infinitam, & nullis carceribus circumscriptam versus Orientem, aut Occidentem, quoniam sunt partes infinitæ, inuicem distinctæ, inuicemque æquales & à Deo signabiles: similiter ergo in presenti, &c. Hoc argumento, quod his temporibus multos Philosophiæ præceptores ab Aristotelis sententia retrahit, utebantur olim Epicurei, vt constat ex Lucretio lib. 1. de rerum nat.

*Quippe vbi dimidia partis pars semper habebis
Dimidiam partem: nec res perfiniet vlla.
Ergo rerum inter summam, minimamque quid esset?
Non erit, vt dissent: nam quamuis funditus omnis
Summa sit infinita: tamen, parvissima que sunt,
Ex infinitis constabunt partibus æquæ.
Cui quoniam ratio reclamatione vera: negatque
Credere posse animum: virtus fatigare necesse est:
Esse ea, que nullis iam prædita partibus exsint,
Et minima constent natura.*

Et inferius lib. 2. de rerum natura id ipsum repetit, breuius quidem, sed tamen non minus clarè, atque perspicuè.

*Quare non est vt credere possis,
Esse infinitis distantia semina formis:
Ne quadam cogas immani maximitate
Esse, supra quod iam docui non posse probari.*

Ita tamen argumentabantur Epicurei, & iam nunc argumentantur Recentiores, propter discrimen quantitatis Arithmetice à quantitate Geometrica ab vtriusque vel non cognitum, vel certè non animaduersum. Respondeo ergo, quantitatem Arithmetice, siue discretam, longè diuersæ rationis esse à quantitate Geometrica, & continua, diuersoque modo de vtriusque philosophandum esse, quod contra aduersarios apertè demonstro. Siquidem quantitas discreta, siue numerus punctorum quadratus esse potest, siue quatuor punctorum; at quantitas continua eorundem punctorum quatuor, vel, iuxta ipsos quibuscum disceptamus, quadrata esse non debet, sed vel triangularis, vel in circulum conuoluta, vel in lineam tenuata esse potest. E contrario verò numerus nouenarius punctorum numericè quadratus non est, vt patet: & tamen quantitas continua eorundem punctorum quadrata est; singula enim tria puncta iuxta se suo ordine collocata quadratum efficient. Quare, quamuis in nostra, & Aristotelica sententia quantitas discreta partium continui infinita versus maximum sit, & in nullum numerum certum redigi possit, tamen quantitas continua earum versus maximum infinita esse non debet. Porro exemplum, quo se ridentur aduersarij, non urget: quia non ideo infinitas palmorum extensionem localem versus maximum infinitam efficit, quia est infinitas partium adæquate distinctarum, quoniam partes eæ tales sunt, talisque ac tantæ magnitudinis, vt à nobis signari & distingui, atque

23.

atque in certam aliquam mensuram reuocari possunt: ceterum partes illæ infinitæ, quibus palmus constat, eius exiguitatis sunt, ut à nobis signari, vel inuicem distingui, aut in certam aliquam mensuram reduci nequeant: proinde, &c.

24.

Confirmatur, & explanatur solutio: in homine v. g. sunt infiniti gradus perfectionis, quibus videlicet bellas perfectiores, & perfectiores in infinitum possit superare: sunt, inquam, in eo infiniti illi perfectionis gradus, inter se virtualiter intrinsece distincti, ut à nobis ostenderetur in Metaphysica, siue saltem virtualiter extrinsece, quod sufficit ad præsens institutum: & tamen quantitas entitatis, aut perfectionis essentialis non est in homine simpliciter infinita, sed duntaxat secundum quid infinita, & simpliciter finita: quamvis ergo in palmo v. g. sint infinitæ numero partes, non ob id quantitas continua, & localis palmi erit simpliciter, ac versus maximum infinita, quæue alia versus polum, aut punctum aliquod fixum mundi maior nequeat assignari.

25.

Confirmatur secundo contra Epicureos, & alios aduersariorum, qui puncta in infinitum Mathematicè, siue quoad locum diuisibilia admittunt: siquidem punctum virtualiter extensum, iuxta ipsos, æquiualeat infinitis punctis extensis, quorum quodlibet sit maius alio, illudque contineat, aut, quod in idem recidit, quorum quodlibet extra aliud se minus quodammodo protendatur: vnde, si possibile sit infinitum actu, sanè infinita puncta minora, & minora in eo puncto Mathematicè extenso produci possunt, quin illud punctum excedant aut superfluant, esto quoduis eorum alterum se minus excederet, ac superflueret: & tamen hoc non obstante punctum illud inflatum, ut aiunt, non habet extensionem localem, & Mathematicam simpliciter infinitam versus Orientem, aut Occidentem: quamvis ergo palmus v. g. formaliter contineat infinitas partes, aut æquales, aut sese excedentes, non ob id in magnitudinem simpliciter, ac versus maximum infinitam exerceat. Vide quæ diximus tract. præcedenti.

26.

Confirmatur tertio: Infinita puncta sibi immediata ratione suæ indiuisibilitatis nullam extensionem localem efficere possunt, ut supra ostendi tract. 5. cap. postremo: ergo etiam infinitæ partes continui inuicem adequatè distinctæ, quamuis aliquam extensionem efficiant, ratione tamen suæ exiguitatis, & tenuitatis non infinitam, nullisque terminis circumscriptam, sed solum finitam, & exiguam efficient. Confirmatur denique quarto; quia, ut differebam citato illo tract. 5. cap. 5. quadratum maius ex diametro minoris descriptum habet proportionem Geometricam, seu localem cum quadrato minori, hoc est duplo maius spatium occupat: & tamen, numericè non est duplo maius illo, cum iuxta aduersarios non paucos alterum sexdecim puncta, alterum verò nouem puncta sortiatur: iuxta nostram verò, & Mathematicorum omnium sententiam, non fit pars aliquota vtriusque, hoc est quæ toties in vno quadrato multiplicetur, ac numeretur, quoties in alio: quo fit, ut vnum non sit alio numericè, id est quoad numerum partium duplo, vel aliter maius: alia ergo est ratio numeri & quantitatis discretæ, siue Arithmeticæ, alia verò & longè diuersa quantitatis continuæ, atque localis, siue Geometricæ: ac proinde quamuis altera sit

in palmo, & eius partibus simpliciter, ac versus maximum infinita, non propterea id ipsum existimandum est.

27.

Arguunt secundo aduersarij: Potest Deus destruere vniones omnes partium continui, partibus ipsis conseruatis: at tum remanerent solum indiuisibilia: ergo partes continui duntaxat puncta, siue indiuisibilia sunt: siquidem in eo euentu solum indiuisibilia remanerent; partes autem, ut supponimus, remanerent. Maior in propatulo est: quia vniones partium continui ab iis realiter distinguuntur: cur ergo partes sine vnionibus conseruare nequeant? Minor suadetur; quia omnis diuisibilitas proficiscitur ab vnione, quæ destrui possit; quæ ratione Deus indiuisibilis est, quoniam vnione partium distinctarum destitutus est: at in eo euentu nulla vnio remaneret: ergo nihil diuisibile remaneret, ac proinde solum indiuisibilia superessent. Nec momenti est, quod Continbricenses lib. 6. Phys. cap. 2. q. 2. art. 3. ad finem respondent, hypothesim Maioris impossibilem esse. Nam, supposita distinctione reali vnionum à partibus, harum ab illis separabilitas absque vilo fundamento adstruitur: at quod partes continui inter se realiter, & actu distinguantur supra à nobis probatum est in loco. Tum etiam Deus saltem videt partes omnes continui, prout distinctas ab vnionibus, quando ab iis quidem re ipsa distinctæ sunt: at prout sic condistrictæ indiuisibiles sunt, aut certè esse videntur: continuum ergo indiuisibilibus præcisè constat. Vides, quatenus nihil prosit Conimbricensibus nostris, negasse hypothesim maioris, nec ea ratione vim argumenti effugiant.

28.

Admitto ergo præfatam hypothesim cum Gregorio in 1. d. 36. q. 1. ac respondeo, nihil eo in euentu remansurum, quod esset diuisibile in actu secundo & proximo, quia ad hanc diuisibilitatem opus est vnione partium, quæ tunc nulla superesset: ceterum remaneret aliquid diuisibile in actu primo & remoto; nimirum confusa quedam partium massa, & indigesta congeries, quæ, si vniones ei restituerentur, diuidi posset, ac proinde in actu primo, & radicali diuisibilis esset. Eadem ratione, cum Deus partes sececut cognitione ab vnionibus, non indiuisibilia, sed cumulos quosdam in actu primo diuisibiles cernit: qui quidem aperte differunt à Deo summè simplici, & indiuisibili; eo quod Deus nec in actu primo, nec in actu secundo sit capax vllius diuisionis, aut vel minimæ sectionis.

29.

Arguunt tertio aduersarij, ex nostra sententia sequi, quod dentur in continuo infinitæ partes, non determinatæ, aut præ exiguitate sua minimè determinabiles, aut designabiles, sed determinatæ, ac præ longitudine suæ à nobis designari aptæ. Consequens est absurdum, & à nobis supra negatum: ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur: nam in columna aliqua, quæ in longum sit verbi gratia octo pedes, & in rotundum duos pedes, sunt infiniti circuli ab eius basi ad illius verticem, quorum quiuvis sit bipedalis, ut dictum est, & eius latitudinem circundet, ac per eam gyret: eiusmodi autem circuli infiniti sunt vnus linearum gyrationum per columnam infinities circumductæ: quidni enim? talis ergo linea gyrationis habebit infinitas partes determinatas: longitudo enim bipedalis est longitudo determinata, & à nobis facillimè designabilis: habet autem,

vt

vt supponitur, infinitos circulos, quorum quiuvis sit longitudinis bipedalis: iam ergo linea aliqua continua de facto existens habet infinitas partes determinatas, nempe gyratiua proximè explicata: quamobrem & superficies continua, quæ de facto existit, & continuum etiam de facto existens eas poterit, & debet habere. Confirmatur: inter quosuis duos circulos eorum, quos prædiximus, sunt aliquæ partes: non indeterminatæ, aut proportionales: ergo determinatæ: atqui sunt in columna infinita circulorum paria: ergo & infinitæ partes determinatæ. Maior probatur: quia iuxta nos, nulla linea circularis est alteri immediata, aliàs indiuisibile additum alteri faceret maius: mediant ergo aliquæ partes inter quosuis duos circulos columnæ, qua de loquimur. Minor probatur: quia partes interiacentes quosuis duos circulos eius columnæ habent circuitum ambitumue duorum pedum, aliàs haud possent columnam adæquatè cingere, aut per eam perfectè gyrare: circuitus autem duorum pedum haud dubiè est quantitas determinata, & consequenter partis determinatæ propria.

30. Respondeo, non aliud hoc argumento, atque eius confirmatione probari, quam quod partes determinatæ continui, quatenus in gyrum conuolutæ, sint simpliciter infinitæ; lecus verò quod tales sint, quatenus vna est post aliam directè, versus aliquem polum, aut punctum fixum mundi. Verbi gratia longitudo cuiusvis circuli eorum qui obiecti sunt, haud dubiè, quatenus circumdat latitudinem, & orbem columnæ, est determinata: at non est determinata, aut sensibilis respectu longitudinis alterius circuli sequentis, siue gyrationis proximæ: quinimo ita vna gyratio eius lineæ, de qua sermonem habemus, se habet respectu alterius sequentis, vt nullus sensus possit inter ambas discernere: hoc ergo posteriori sensu debebant esse actum in continuo partes determinatæ, vt illud in immensum excresceret: cum non sint autem, quid mirum, si nullatenus ex nostra sententia sequatur in continuo immensitas vlla, aut extensio versus maximum infinita. Et quidem partes æquales, seu determinatas eo modo, quo dictum est, actum esse in continuo infinitas, docet apertè P. Suarez citata disp. 40. met. sect. 5. num. 48. Dixi autem, *actum*, quia non abnuo, quin in potentia partes continui sint infinitæ etiam recta tenus versus aliquem polum mundi: vt verbi gratia si linea gyratiua, de qua superius, recta fiat à Deo; sanè versus orientem, aut occidentem, aut etiam vtrinque erit infinite quoad maximum longa: nec iuxta eam positionem eius terminos illos Deus videret; quippe, quos tum nullos ea haberet, sicut modo eas habet, & à Deo videntur. Vide dicta superius tract. 5. cap. 5. & hoc ipso tract. 7. cap. 1. ad finem, vbi doct. inam præsentis solutionis sponte concessi, & autoritate Euclidis confirmaui.

31. Arguunt quartò aduersarij: Quantitas discreta, siue numerus componitur ex solis indiuisibilibus, aut vnitatibus, iisque finitis: ergo & quantitas continua ex indiuisibilibus, siue punctis, non verò ex partibus sine fine diuiduis componitur. Antecedens est manifestum, & à nemine non concessum. Consequentia suadetur; tum ex Aristotele 6. Topicorum c. 14. vbi docet, ita se habere punctum ad lineam, sicut vnitas ad numerum:

ergo si numerus componitur ex solis vnitatibus, & linea non poterit nisi ex solis punctis componi: tum etiam, quia vna vnitas est immediata alteri: & tamen facit numerum, siue plus cum alia: ergo, tametsi vnum punctum sit immediatum alteri, faciet tamen cum eo maius, siue quantitatem continuam. Immediatio vnus vnitatis numerica respectu alterius & est sponte sua euident, & vltèrius probari potest, quia si inter quinque & quinque verbi gratia medietur aliquid, iam non forent re ipsa decem, sed vndecim; vt subtiliter disputat B. Damascenus cap. 33. dialecticæ in hæc verba: *Si enim numerus quinque & quinque, non habent communem terminum copulantes ipsos: si enim des aliquid intermedium, quinque & quinque sunt vndecim, & non decem.*

32. Respondeo, ad hoc vt vna vnitas faciat numerum, siue plus cum alia, non aliud requiri, quam vt ambæ distinguantur inuicem: at optimè potest vna vnitas ab alia distingui, tametsi alterutra sit indiuisibilis: alioqui neque vna persona diuina ab alia, neque Deus ab Angelo, aut animo rationali poterit distingui: vnde & vna vnitas indiuisibilis quantumvis talis poterit facere cum alia plus, siue numerum. At hæc ratio non procedit in indiuisibilibus quantitatis continuæ: haud enim ad hanc faciendam sufficit distinctio partium eam constituentium: aliàs anima rationalis cum corpore, & Deus cum creaturis suis facerent quantitatem continuam, & extensam quoad locum: proinde magis est, vt indiuisibilia possint numerum, quam molem, & quantitatem discretam, quam continuam constituere. Itaque concessio antecedente argumenti, nego consequentiam.

33. Ad primam eius probationem dicendum est, Aristotelem adeò apertè nobis fauere, vt mirum sit, eum nobis in præsentiarum obici. Quod autem aliqui aiunt, eum in hac controuersia loqui non tam ex suâ, quam Mathematicorum sententia, friuolum est: & sic nihil firmum ex eo vnquam posset concludi: liberum enim cuius foret respondere, illum non ex suâ, sed ex aliorum loqui opinione. Quocirca, quod cap. illo 14. libri 6. Top. dicit, ita se habere punctum ad lineam, sicut se habet vnitas ad numerum intelligendum est quoad aliqua, non quoad omnia: vt sensus sit, non quod numerus, & linea adæquæ coalescant ex solis indiuisibilibus: sed quod punctum inchoat lineam, eamque terminat, sicut vnitas principium, & finis est numeri, omnemque auspiciatur, & vltimò complet. Ad alteram probationem negatæ à nobis consequentiæ dicendum est, immediationem vnitatum non tollere earum distinctionem, ac proinde nec earum sufficientiam ad numerum, siue plus constituentium: immediatio autem punctorum in quantitate continua, estd non tollat eorum distinctionem, at non tollere non potest eorum impetrationem, quin potius facit, vt penetrentur inuicem: immediatus enim eorum contactus nequit non esse adæquatus: quæ autem adæquate se tangunt, eo ipso sunt penetrata: cum autem aliqua penetrari, & ea simul facere maius, siue quantitatem continuam repugnet, non mirum sanè, quod puncta sibi vnita haud possint facere præfatam quantitatem, vt vt indiuisibilia numerica, siue vnitates sibi licet immediatæ, efficiant quantitatem discretam.

34. Hic ad latera extrinseca confugiunt non pauci, præsertim Arriaga, & Ouiedo, aiuntque contactum immediatum, atque adequatum duorum non debere esse penetrationem, quando solum est penes latus aliquod extrinsecum alterutrius: cum ergo vnum punctum continui immediatum alteri tangat illud adequatè penes latus eius extrinsecum, non vero ita vt sit intra illud; inde est, quod non obstante eiusmodi contactu eorum adequato haud debeant penetrari. Miror sane, quod adeo acquiescant in hac solutione aduersarij, vt eam putent euidentem, ac manifestam; cum sit manifesta petitio principij. Etenim latus extrinsecum puncti realis est locus indiuisibilis sibi proximus, & quem non tam occupat, quam à vicino puncto occupatum extrinsecè respicit: quod ergo aiunt Authores memorati, ideo punctum A. verbi gratia non penetrari cum puncto B. quia illud solum tangit penes latus eius extrinsecum, nihil aliud est, quam ob id ea non penetrari, quia alterum non est in eodem loco cum alio, sed in loco ei proximo: at hoc ipsum est de quo, quomodo esse possit, controuertitur; & quod à nobis fusè impugnatum est suprà tractat. 5. cap. 1. non ergo ad difficultatem respondent aduersarij, sed pro responsione dant id ipsum, quod nobis difficillimum, imo inintelligibile videtur, gyroscque & rotas in disputatione fabricant.

CAPVT V.

Solutio caterorum argumentorum aduersus nostram, ac veriorum opinionem.

35. QVintò arguunt aduersarij: Punctum moueri potest motu continuo per spatium imaginarium: at spatium imaginarium hoc ipso ex indiuisibilibus constat: ergo etiam extensio realis indiuisibilibus realibus constare poterit, & debebit. Maior probatur: quia corpus mouetur motu continuo, quod inintelligibile videtur, nisi puncta in corpore contenta continuè moueantur. Minor suadetur: quoniam si spatium imaginarium per quod punctum mouetur, eo ipso indiuisibilibus non constaret, sed potius partibus in infinitum diuiduis, sanè punctum, quod per illud spatium mouetur, non posset non occupare partes diuisibiles spatij, atque adeo mathematicè seu quoad locum diuisibile & extensum esset, non verò omnino indiuisibile, contrà quam supponitur. Confirmatur, & declaratur: Punctum continuè motum lineam spatij occupat, & vlicationem efficit, vt omnes mathematici fatentur, apud quos nihil celebrius, quam lineam esse vestigium puncti, & superficiem vestigium lineæ in transversum motæ: sed punctum nunquam occupat plusquam spatium indiuisibile, alias extensionem aliquam haberet: ergo linea spatij, quam fluxu suo occupat, indiuisibilibus tantum constat. Quod autem aiunt Conimbricenses 6. phys. cap. 2. quæst. 2. art. 3. effatum illud Mathematicorum esse meram fictionem, qua indiuisibilitatem lineæ versus latitudinem, & superficiem versus profunditatem explicant, omnino falsum est; nec apparet, quo fundamento dicatur, nisi

ad eludendam vim positæ confirmationis.

36. Ad quam, & totum argumentum respondent aliqui, punctum non moueri, per se loquendo, motu continuo, & in tempore, sed motu discreto, & in instantibus, vt docet Rubius 6. phys. cap. 10. quæst. 1. art. 2. & apud hos illumque Albert. Magnus, B. Thomas, Capreolus, Agidius, Sandunus, Sotus, & alij. Itaque non est, cur punctum occupet illud spatium imaginarium, per quod corpus, in quo continetur, continuè, & in tempore mouetur, ac per consequens nec eut eiusmodi spatium indiuisibilibus constare debeat: punctum ergo moto corpore de puncto siue indiuisibili spatij in aliud punctum imperceptibiliter transit, sine eo quod pertingat spatium diuisibile medium, & ab omni loco per se absoluitur eo tempore, quo partes spatij diuisibiles punctum, punctumque illius interiectæ à corpore transmittuntur.

37. Verum hæc responsio nulla est, doctrinæque nititur absona, vt bene animaduertit P. Tellez disp. 35. phys. sect. 1. num. 8. ad finem: quid enim magis absonum, & contra experientiam, quam aliquid transire de extremo ad extremum spatij sine medio. Nec iuuat, quod plures aduersariorum dicunt, punctum reale transiens ab vno indiuisibili spatij ad aliud, non esse quidem per se in spatio diuisibili intermedio, esse tamen in illo per accidens, & ratione corporis cui vnitur: non inquam, hoc iuuat; aut enim punctum est in spatio diuisibili intermedio propriè & verè, licet per denominationem ab vlicatione corporis, cui vnitur: & sic redit tota vis argumenti, nec explicatur, cur punctum non sit extensum, ac diuisibile virtualiter, siue quoad locum: aut punctum impropriè tantum, & late est in spatio diuisibili, per quod corpus mouetur: & sic propriè transit de extremo ad extremum sine medio, quod est omnino absurdum. Nec magis prodest, si cum aliis aduersariorum dicas, transitus grandes, & perceptibiles esse contra experientiam, & reuera absonos: punctum autem reale transire de extremo ad extremum sine medio imperceptibiliter: tum propter exiguitatem, parumque distantiam medij: tum etiam, quia, vt puncta ipsa non percipimus, ita nec possumus eorum motus, ac per consequens nec transitus inter mouendum percipere. Hoc, inquam, haud etiam magis prodest: nam, vti in motu non dantur morule perceptibiles per se loquendo; ita neque imperceptibiles, quemadmodum suprà tract. 5. cap. 2. & 3. latè demonstraui: similiter ergo, sicut experientia cogente non possunt admitti in motu vlllo locali transitus perceptibiles de extremo ad extremum sine medio, ita nec etiam imperceptibiles.

38. Deinde plerique aduersariorum fatentur, nullas interuenire morulas etiam imperceptibiles in motu locali: & certè, vt dictum est, id à nobis apertissimè demonstratum est loco proximè citato: at darentur tales morule iuxta solutionem, quam impugnauimus: nam secundum eam in toto illo spatio diuisibili, quod punctum, punctumque spatij interiacet, non mouetur punctum reale corporis, sed potius absoluitur à loco, & à motu: sed tum mouetur per id spatij corpus, cui punctum inest: quiescit ergo & morulam texit multiplicem punctum corporis, dum hoc mouetur: quid enim est aliquid morari, atque quiescere,

cere, quàm non moueri, sed à motu cessare, dum aliud mouetur. Rursus non magis indiuisibile est punctum etiam quoad locum, quàm Angelus, iuxta aliquos aduersarij: Angelus autem mouetur continuè, & non transeundo de extremo ad extremum sine medio: quidni ergo & punctum ita possit moueri? Tandem motum puncti continuum, ac nullo transitu etiam imperceptibili interruptum haud ob stare eius indiuisibilitati omnimodè statim constabit: ergo &c.

39. Respondet ergo longè probabilis esse, quod punctum moto corpore moueatur continuè, fluxuque suo veram spatij imaginarij lineam transmittat, & vbiocationem efficiat. Cæterum inde neutiquam inferitur, punctum esse virtualiter extensum; quia, licet hoc percurrat spatij partes versus longitudinem vi motus, eas tamen non simul, & in instanti, sed successiue, atque in tempore occupat: qui verò puncta mathematicè, & virtualiter extensa admittunt ea in instanti, & simul, non vero successiue solum pluribus spatij partibus commensa adtribuunt, ac debent. Itaque punctum in duratione sibi proportionata, & indiuisibili non nisi spatium sibi proportionatum, & indiuisibile occupat, quod satis est ad veram eius indiuisibilitatem non solum physicam, sed etiam mathematicam, seu localem. Et quidem punctum, dum successiue, & continuè mouetur, lineam spatij, vt diximus, attingere, & vbiocationum deferbere, tamen, quando post motum in tempore factum ad instans peruenit, in eoque quiescit, haud nisi punctum spatij omnino indiuisibile occupet, doctrina est Pererij lib. 10. phys. cap. 14. a. 3. Cardinal. Toleti 6. phys. cap. 2. quæst. 1. Barth. Amici etiam in phys. tract. 25. quæst. 1. Vallesij controu. 58. ad tyrones Gregorij in 2. distinct. 2. quæst. 2. art. 1. Scoti eadem distinct. quæst. 9. necnon Lichei, Bissolis, & aliorum Scottistarum ibidem.

40. Sexto arguunt aduersarij: possibilis est globus perfectè sphericus: fac ergo, cum per planum rotari vbique, & quaquaueus, sanè hoc ipso tanget illud vbique in solo puncto: rotari namque per illud est tangere illud in solo puncto: igitur vbique & quaquaueus rotari per illud est vbique tangere illud in puncto duntaxat: nequit autem planum vbique tangi à globo, & aliunde nusquam ab eo tangi nisi in puncto, quin planum vbique sui punctis, siue indiuisibilibus constet: ex his ergo, & non ex partibus sine fine diuiduis coalescit: ac proinde hoc ipsum de quouis alio continuo dicendum est.

41. Respondent aliqui apud P. Tellez disput. 25. phys. sect. 1. num. 9. globum rotatum per planum semper tangere illud in punctis virtualibus, id est à partibus non realiter, sed virtute distinctis: quare planum quaquaueus constabit punctis virtualibus: hoc autem non arguet, illud non constare partibus infinitis diuiduis, cum praefata puncta ab eiusmodi partibus non distinguantur, easque potius dari petant, supponantque. Contra tamen est, quia sicut non potest produci, aut vniri realiter animalitas, quod re ipsa vnatur, ac producatur rationalitas, quidquid sit, an ratio terminandi vniorum, aut productionem sit vna, & non altera, de quo alibi, nimirum quia animalitatis, ac rationalitatis distinctio haud est realis, sed virtualis, & solius rationis ratiocinatur: ita similiter haud poterit tangi punctum solum

virtualiter intrinsecè distinctum à parte diuisibili, quin hæc tangatur: globus ergo perfectè sphericus rotatus per planum, illud re ipsa tanget in parte diuisibili, tamen si forsitan ratio eius contactum terminandi sit punctum virtuale: at contingi planum penes partem suam extensam, adeoque planum ac globo, quin in hoc sit vlla planities, sed potius sit perfectè sphericus, ac rotundus, videtur impossibile.

Respondent alij secundo apud eundem Tellez vbi supra num. 9. planum non tangi quaquaueus à globo per illud agitato, quia nimirum, inquit, per illud subsultim decurrit, hoc est sursum imperceptibiliter saltando: at nequit corpus aliquod tangere quaquaueus, & vndique spatium reale, aut imaginarium, per quod non comeat, nisi subsultando identidem, vt est luce clarius: proinde non est quod planum vbiuis constet punctis: haud enim, vt dictum est, vbicumque tangitur à globo per illud rotato. Iure tamen merito hanc solutionem irridet noster Tellez loco citato: quo enim fundamento dicitur, quod necesse sit, globum statis intervalis tantisper eleuari à plano, dum per illud mouetur: an non id diuinare est? Fac globum manu superposita trahi per planum: nonne saltus illi imperceptibiles, & confictæ ab aduersariis eleuationes tum erunt non solum non necessarij, sed ex natura rei impossibiles?

Tertio respondent alij, globum, dum per planum mouetur, illud tangere in solo puncto: hinc tamen haud sequi, quod solis punctis constet planum, quia non quaquaueus illud tangit globus, sed potius à puncto illius ad aliud punctum sine medio transit: cum autem hic transitus fiat respectu punctorum plani non admodum, sed modicissime, & imperceptibiliter distantium, inde est, quod non possit à nobis discerni, an detur talis transitus: vnde videtur nobis, quaquaueus tangi planum à globo, cum tamen re ipsa aliter se res habeat: & quidem, si saltus imperceptibiles hoc modo explicentur, non vero per crebras eleuationes à plano versus supernum aëra, vt disputant aliqui, quorum paulo superius facta fuit mentio; si, inquam, ita explicentur, nihil in iis esse absurditatis. Quarto alij respondent, planum tangi à globo in solis lineis, dum hic super illud agitur: nec vero hinc sequi, continuum componi ex solis lineis, adeoque ex indiuisibilibus versus aliquam dimensionem: quia nimirum id spatij, quod est inter lineam, & lineam plani, parum, & imperceptibiliter distantes, intactum relinquitur à globo eiusque puncto, quod per planum rotatur. Verum hæc ambæ solutiones in simili impugnatae sunt paulò supra hoc ipso capite inter reiciendam priorem responsionem argumenti præcedentis. Porro ad id, in quo versamur in presenti respondent alij quinto impossibile esse globum perfectè sphericum. Neque non ad id alij sexto respondent, talem globum possibilem esse, at impossibile esse, quod immediate rotetur per planum illud tangat, & non potius mediante aëre. Sed has etiam solutiones ex professo reieciimus supra tract. 4. cap. 3. neutraque suppositis ibi dictis videtur admodum probabilis.

Itaque melius responderi posse arbitror, globum tangere planum in parte indeterminata, & quamuis simul in puncto, non tamen semper in eo

eo folo, nec etiam in fola linea: cuiusmodi autem contactum non obefle aut planitiei plani, aut rotunditati globi: ceterum non præcise, quia est in parte indeterminata, vt male cenfent aliqui, quos eo nomine impugnaui fuprà citato tract. 4. cap. 3. fed quia est fempè inadæquatè in parte indeterminata: videtur, quia non illam, fed aliam minorem eius partem tangit globus, & rursus assignata illa minori eius parte non illam adæquatè, fed aliam minorem, quin vnquam assignari poffit vlla particula eius adeò exigua, quam ex toto tangat, & non potius penes aliam magis exiguam in ea contentam. Quod declaratur exemplo puncti intrinsecè constituentis planum, huiusque consequenter partem extensionemque sine fine diuiduam immediatè tangentis, quin propterea fit extenfum, aut virtualiter, & quoad locum diuifibile: fcilicet, quia ita non tangit adæquatè, fed inadæquatè ac verfus minus fempè, & minus partem, extensionemque diuifibilem, cui vnitur: quo fit, vt ei non debeat communurari, aut ad eius infar extendi: quidni ergo in præfenti propter fimilem contactum globi, & plani fempè inadæquatum defendi poffit, quod alter alterum in parte tangat indeterminata, sine præiudicio, vel planitiei in vno, vel rotunditatis in alio.

45. Pro cuius folutionis luce, & intelligentia, dicet aduerfus eam primò: contactus in parte determinata plani, etiam minima earum, quæ poffit assignari, arguit in corpore globofo tangente, planitiei determinatam; idque quicumque, & qualicumque fit cuiusmodi contactus. Similiter ergo omnis contactus in parte indeterminata plani arguet in globo eam tangente, planitiei faltetm indeterminatam: quo fiet, vt globus, contrà quam fupponitur, haud fit perfecte fphæricus. Refpondeo concefso antecedenti, & negata conſequentia. Ratio autem difparitatis eſt, quia contactus in parte determinata etiam minima plani eſt adæquatus: nam, ſi eſſet inadæquatus, foret quidem in parte non determinata, fed proportionali & indeterminata, cum minima parte determinata non fit alia determinata minor, penes quam fiat contactus inadæquatus: vnde non eſt mirum, quod omnis contactus in parte determinata minima plani arguat in hac planitiei determinatam: par ratio eſt de contactu in parte determinata plani non minima, fed maiori: nam faltetm debet eſſe adæquatus, penes partem aliquam determinatam minorem contentam in maiori; alioqui abſolute loquendo non erit in parte determinata, vt tali. At contactus in parte indeterminata à nobis concefſus haud debet eſſe adæquatus, fed poterit fempè eſſe inadæquatus vnde in globo planum tangente, & per illud rotato, ne indeterminatam arguet planitiei.

46. Dices ſecundo, iuxta hanc ſolutionem neceſſario concedendos eſſe in motu globi per planum tranſitus, ſive ſaltus ſaltetm imperceptibiles de extremo ad extremum ſine medio. Ad hoc enim vt ſpatium aliquod ſine cuiusmodi ſaltibus percurratur, opus eſt vt à mobili adæquatè tangatur: tangit namque illud non adæquatè, fed inadæquatè eſt penes aliquam partem non tangi à mobili, adeoque hoc de extrema eius ſpatij parte ad aliam extremam pergere ſine tranſitu per intermediam. At iuxta noſtram ſolutionem, ſpatium plani adæquatè nunquam tangi poteſt à globo per il-

lud rotato, cum vtriuſque contactus fit ſemper inadæquatus. Ergo, &c. Reſpondeo, assignata in plano quouis parte intermedia, eam tangi à globo, dum hic per illud mouetur, quamuis inadæquatè, & in alia parte minori: & rursus ne hanc ita non tangi, quin assignabilis fit in illa quadam alia, quæ tangatur, & ſic de hac tertia, & ita in infinitum: itaque inter quouis terminos plani quantumuis ſibi vicinos ſemper aliquid ſpatij inadæquatè tangitur à globo per illud agitato: atque hoc fatiſ ſuperque eſt, vt nulli dentur in motu globi per planum ſaltus, aut tranſitus de extremo ad extremum ſine medio, etiam imperceptibiles. Sed de hoc iterum tract. ſequenti.

47. Dices tertio, doctrinam præſentis noſtræ ſolutionis non coharere cum dictis ſuprà tract. 4. cap. 3. & 4. Sed quod cohareat, eſt manifeſtum: namque ibi tantum negauimus globum tangere planum in parte indeterminata, contactu adæquato: quippe de hoc ſolo loquebantur ij, quos impugnabamus: hic autem admittimus contactum globi, & plani in huius parte indeterminata, non adæquatum, fed inadæquatum. Rursus modò dicimus, planum tangi in parte indeterminata à globo, dum hic per illud mouetur continuè, atque in tempore: at ibi duntaxat aſſerimus contactum vtriuſque, non in parte indeterminata, fed in ſolo puncto; præſcindendo à tali motu alterius per alterum, ac ſupponendo globum tangere planum in ſolo puncto, quando aut quieſcit ab omni motu, aut quando poſt motum temporaneum peruenit ad inſtans, in eoque quodammodo mouetur ad punctum ſpatij. Quæ ergo hic aſſerimus, & quæ loco citato præſuppoſuimus, haud diſcrepant inuicem, fed potius inter ſe bellè collidunt.

48. Dices denique quarto, & ſuperiorem conſtituabis inſtantiam: ſi vera fit doctrina impræſentiarum tradita nullum erit fundamentum, quo probatum eſt à nobis, actu dari in continuo puncta: id enim probauimus, vbi ſuprà, ex contactu globi, & plani in ſolo puncto: vbi autem contactus vtriuſque eſſe poſſit in parte indeterminata, vt eſſe poſſe concedimus, cur eſſe debeat vllatenus in puncto, nedum in eo ſolo? quod ſi non debet, actum videtur eſſe, de argumento à nobis facto. Reſpondeo, puncta à nobis vbi ſuprà probata eſſe, ex eo quod contactus adæquatus globi, & plani eſſe debeat in ſolo puncto: talem autem eſſe poſſe eorum contactum non repugnat, eſto alter alterum tangat inadæquatè in parte indeterminata, vt adſtruimus in præſenti: Inſuper, quod globus tangat planum in ſolo puncto, inter quieſcendum ab omni motu, aut dum mouetur quodammodo inſtanteè, vti loco obiecto arguebamus, non obſtat, quo minus tangat planum in parte indeterminata, quando ſucceſſiue, & in tempore mouetur. Argumentum ergo, quod inſtaurauimus pro exiſtentia punctorum, haud infringitur, nec labefactatur per doctrinam, quam in præſenti tradimus. Et quidem ob id contactus globi, & plani poteſt eſſe inadæquatus, & in parte indeterminata ſemper minori, arque minori, dum mouetur, quia inter quieſcendum, poteſt eſſe in minimo, ſeu puncto indiuifibili: tantum ergo abeſt, vt ex contactu globi, & plani, qualem modò adſtruimus, eneruetur argumentum factum pto punctis continui,

continui, ut potius ex prefato contractu lucem, & robur accipiat.

49.

Arguunt septimò alij aduersus veriolem sententiam. Si continuum constaret ex partibus etiam proportionalibus infinitis, eae essent inter se re ipsa, licet non ad sensum, aequales, & adaequatè distinctae, aliaque omnino extra alias: quod enim plures dicunt, eas esse infinitas, infinitèque diuidi posse, non secundum aequalitatem, sed secundum proportionem minoris ac minoris, id à nobis reiectum est satis superque cap. 1. huiusmet tractatus: at eo modo repugnat infinitas partium continui: ergo nullo modo est possibilis. Id suaderetur: nam si partes infinitae, eo modo qui dictus est, darentur in continuo, haud dubiè duobus terminis versus locum clauderentur: possèrque, & deberet in iis assignari prima, & vltima. Consequens autem est absurdum: ergo & id ex quo sequitur. Consequentis absurditas probatur: quia ex illo consequenti vltèrius sequeretur, Deum posse, incipiendo ab hac duratione determinata, ac non proportionali, sed sensibili & longiuscula, & prosequendo pro ceteris durationibus etiam determinatis totius aeternitatis, destruere praefatas partes infinitas continui bipalmaris verbi gratia, nempe primam eius partem proportionalem in prima duratione determinata aeternitatis: secundam partem itidem proportionalem in secunda duratione determinata: & sic vltra sine fine: haud secus, ac determinatae poenae damnari licet infinitae, in infinitis durationibus determinatis à Deo successiue producantur. Tum sic: in eo euentu nulla pars indeterminata praefati continui bipalmaris designari possit, de qua verum non esset enuntiare in aliqua duratione determinata, iam destructa est: sicut ex poenis damnati successiue producendis, quantumvis numero infinitae & etiam determinatae sint, nulla erit, de qua in aliqua duratione determinata non erit verum enuntiare, iam producta, & transacta est, cum post quamvis earum poenarum alia subsequatur: ergo de parte indeterminata seu proportionali, quae in praedicto continuo vltimum locum obtineret, verum esset adueniente aliqua duratione determinata enuntiare, iam destructa est: cum igitur omnes illae partes non nisi successiue destruerentur, singulae nimirum singulis durationibus determinatis, ac per consequens vltima pars destrui non posset, nisi prius destructis omnibus, quae eam loco antecederent, sane in aliqua duratione determinata aeternitatis verum esset dicere, *infinitae partes indeterminatae, seu proportionales incipiendo ab una duratione determinata aeternitatis, & prosequendo per ceteras, in aliqua tandem successiue destructae sunt*. Consequens autem hoc postremum, ex praecedentibus manifestissime illatum, videtur haud minus manifestè falsum: nisi namque tale sit, cur poenae omnes Iudae verbi gratia quantumlibet infinitae, in aliqua tamen duratione determinata aeternitatis desinere esse non possint? aut cur alias infinitum simpliciter tale transigi, & finiri, ac proinde finitum esse nequeat? Confirmatur: si partes illae proportionales, quas praediximus, haberent primam, & vltimam quoad locum, eas etiam haberent infinitae durationes determinatae, quibus commensurantur, & in quarum singulis singulae suo ordine destruerentur: at cui-

dens est, infinitas durationes determinatas successiue labentes, haud posse sortiri primam, & vltimam: tum propter dicta: tum etiam quia eadem ratione infinitae partes non solum proportionales, & indeterminatae, sed determinatae, ac sensibus perceptibiles continui permanentis possent habere primam, & vltimam, quod tamen falsum esse patet: eiusque falsitas à nobis non tantum concederetur, sed etiam ex professo suaderetur infra libro septimo, cum sermo fuerit de infinitate corporis naturalis.

Respondet, in continuo permanente bipalmaris, verbi gratia esse infinitas partes proportionales, sin minus re ipsa, saltem sensibilibus aequales, adaequatèque distinctas, & extra se positas: & tamen eas sibi definire primam & vltimam quoad locum. Quod autem obiicitur in contrarium, posse Deum eas destruere per totam aeternitatem proportionabiliter & commensurate ad huius durationes determinatas: primam scilicet partem proportionalem siue indeterminatam, in prima duratione determinata: & secundam partem itidem indeterminatam in secunda duratione determinata: & tertiam in tertia, ac sic in infinitum, hoc inquam negandum est, eoque negato cessat tota vis argumenti, & confirmationis. Quod negandum sit, ac velut omnino falsum reiiciendum, liquet: quia continuum permanens infinitarum partium, de quibus loquimur, & continuum successiuum infinitarum partium determinatarum aeternitatis à parte post haud habent inter se, absolute loquendo, proportionem, nec possunt inuicem commensurari: quo modo ergo potest Deus vnus partes destruere proportionabiliter & commensurate ad partes alterius. Id autem ostenditur.

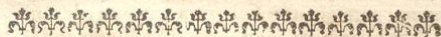
Primò: quia alterum continuum eorum, nempe permanens, est finitum versus maximum, & alterum è contrario est infinitum syncategorematicè: hoc posterius vtrique conceditur: illud prius, quod à nobis adstruitur, nempe non obstante infinitate partium indeterminatarum, continuum permanens, esse posse finitum versus maximum, esto videatur petitio principij, nequaquam tamen talis est, cum non assumatur gratis, ut aiunt, & absque fundamento, sed rationibus haud paucis id in loco efficacissime probauerimus. Rursus prius continuum est partium indeterminatarum innumerabilium, posterius verò infinitarum partium etiam determinatarum: vtraque ergo de causa fit, ut eorum alterum non habeat respectu alterius proportionem, nec ei possit commensurari. Quod amplius demonstratur: quantitas continua, & quantitas discreta haud semper habent inuicem proportionem, ut ostensum ex professo c. 4. huiusmet tractatus: similiter ergo quantitas continua permanens, & quantitas continua successiua haud debent habere proportionem: adeoque in praesenti, &c. Quid plura? vna quantitas permanens continua cum alia etiam permanenti, atque continua non habet aliquando proportionem, nec ei potest commensurari: mirum ergo non est, si in praesentiarum haud vendicent sibi proportionem, nec commensurentur inuicem quantitas continua permanens bipalmaris verbi gratia & quantitas continua successiua durationum aeternitatis: id perspicuum est; quia, ut demonstrauimus super tract. 5. cap. 5. ex Euclide & Mathematicis diameter est asimeter;

50.

51.

asimenter, siue incommensurabilis costæ in quadrato, & alia quauis figura: nec potest assignari certa aliqua dimensio, per quam mensurentur ambæ illæ extensiones, siue quæ toties sit in vna, ac toties in alia.

52. Quamquam autem, iuxta Doctrinam solutionis nostræ hætenus probatam, nequeat Deus destruere successiue partes indeterminatas continui bipalmaris verbi gratia, seruando porportionem cum infinitis durationibus determinatis æternitatis; at eas aliter, & absque ea porportionem, & ordine sumptas potest destruere successiue per totam æternitatem: & sic non videret Deus vnquam vltimam earum destructam, sed assignata quauis destructa superessent semper aliæ plures destruendæ; ad eum modum, quo in pœnis damnatorum vna semper subsequitur aliam, & ex ea veluti renascitur. Tandem apponunt aduersarij duplicis generis argumenta: alia, quibus in vniuersum probari consuevit, repugnare actui infinitum cathegorematicum secundum numerum: alia vero, quibus probatur, tempus haud posse constare ex partibus, sine fine diuiduis, & quæ à paritate rationis vim etiam habent in continuo permanenti. Sed ad posterioris generis argumenta fiet satis tract. sequenti huiusmet libri; & ad prioris generis inferius lib. septimo.

TRACTATUS VIII.

Compositioni continua corporis naturalis quæ compositio continua temporis respondeat?

CAPVT PRIMVM.

Tempus corporis naturalis, & cuiusvis alterius entis ex instantibus omnino indiuisibilibus, sed tamen non solis constare verius est.

1. **P**RIOR pars nostræ sententiæ, qua statuimus, aliqua esse in tempore quouis instantia omnino indiuisibilia, est omnium eorum scholasticorum, qui tumentur, esse in corpore naturali continuo aliqua puncta omnino indiuisibilia. Probatum autem primo authoritate sanctorum Patrum: ac in primis Augustini lib. 12. confession. cap. 28. ibi: *Quis neget, tempus presens carere spatio.* Et lib. 11. confession. cap. 15. *Si quid intelligitur temporis, quod in nullas, vel minutissimas momentorum partes diuidi possit, id solum est, quod presens dicatur; quod tamen ita raptim à futuro in præteritum transuolat, ut nulla mora extendatur: nam si extenditur, diuiditur in præteritum, & futurum: presens autem nullum habet spatium.* Quid his clarius?

2. Consentit, & quidem manifestissime, Basiliius Homilia 1. in Hexæmeron, vbi super ea verba Genes. in principio fecit, sic inquit ibi: *Creatio rerum momento minus perfecta est, citraque omnem temporis absoluta morulam: quandoquidem imparitile quiddam est principium, nec ulla interuallari dimensione à se toto dispescitur. Quemadmodum enim principium via via nondum est, domus quoque principium neuiquam censetur domus: itidem & prin-*

cipium temporis adeo tempus non est, ut ne eius quidem sit minima portio. Quod si vnus aliquis conuentione perniciaci astrueret, temporis principium esse tempus: is nouerit, ipsum principium oportere, iuxta hanc positionem, diuidi in multas partes, nempe in principium, media, atque finem. Atqui res prorsus deridicula videtur, vel mente concipere principium principij. Hæc ille.

3. Quibus consimilia habet D. Isidor. Hispalensi. lib. 13. Etymolog. cap. 2. ibi; *Partes horarum admittunt diuisionem, quousque venias ad tantum temporis punctum, & quandam momenti stillam, ut per nullam morulam produci possit, & ideo iam diuidi non potest: hæc est atomus temporis.* Fauet etiam B. Hieronymus tom. 3. in epist. ad Minerium & Alexandrum ibi; *Quando enim dicit (supple, Paulus 1. Corinth. 15.) in puncto temporis & in motu oculi, atque momento futuram omnium resurrectionem, cunctam primæ, & secundæ resurrectionis excludit fabulam: ut alij primi, alij nouissimi resurrectioni esse credantur. Atomus autem punctum temporis est, quod secari, & diuidi non potest.* Nec minus apertè fauent Greg. Nissen. in lib. de officio hominis cap. 22. in hæc verba; *Punctum, & oculi momentum appellat (scilicet Paulus vbi supra) Extremum temporis terminum omnis expertem dimensionis, quique nullas in partes diuidi queat.* Et Damascen. in Dial. cap. 33. ibi; *Tria igitur sine quantitate; vinitas, & punctum, & nunc.* Eidem etiam sententiæ suffragantur Concilium fenonense, Iulius primus Pontifex, Cælestinusque etiam Pontifex, locis cap. sequente citandis, neque non etiam B. Anselmus hoc ipso cap. referendus. Patribus ac Pontificibus Ecclesiæ libet tandem accendere Senecam lib. 6. natural. quæst. cap. 32. ad finem ibi: *Fluit tempus, & audissimos sui deserit. Nec quod futurum est, meum est, nec quod fuit. In puncto fugientis temporis pendeo.*

4. Rursus secundò prior illa pars nostræ sententiæ titulo capitis præfixæ probatur ex diuersitate, quam res habent in incipiendo, atque desinendo. Pro qua explicanda suppono, res bifariam incipere, & desinere esse; nimirum intinsece, aut extrinsece: incipere esse extrinsece est incipere per vltimum sui non esse; in hunc modum, *Nunc non est res, & immediate post erit.* Desinere esse extrinsece, est desinere per primum sui non esse, in hunc modum; *Nunc non est res, & immediate antea fuit.* Incipere esse intrinsece est incipere per primum sui esse, hoc pacto; *Nunc est res, & immediate antea non fuit.* Desinere esse intrinsece, est desinere per vltimum sui esse, hoc pacto; *Nunc est res, & immediate post non erit.* Inceptio & desitio intrinseca, siue per esse rei primum aut vltimum, eiusmodi appellatur, quia esse rei ei intrinsecum est: inceptio verò, & desitio extrinseca, siue per primum, aut vltimum rei non esse, eiusmodi etiam vocatur, quia non esse rei re vera ei extrinsecum est. Porro, sicut in præfatis propositionibus voculæ *fuit*, & *erit*, significant solas partes temporis, ita etiam vocula, *nunc*, iterum atque iterum repetita solum instans indiuisibile denotat.

5. Suppono deinde, res omnes simul, & non successiue productas incipere, & desinere esse intrinsece: simul enim producuntur: ergo in instanti: ergo de iis verum est, *Nunc sunt, & immediate antea non fuere.* Eademque ratione, *nunc*